

Uppföljning och utvärdering

Nationellt kompetenscentrum för äldreomsorg

Emanuel Åhlfeldt, utredare, fil. dr

2025-09-11

Kunskapsbaserad äldreomsorg

Verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Varför utvärdera?

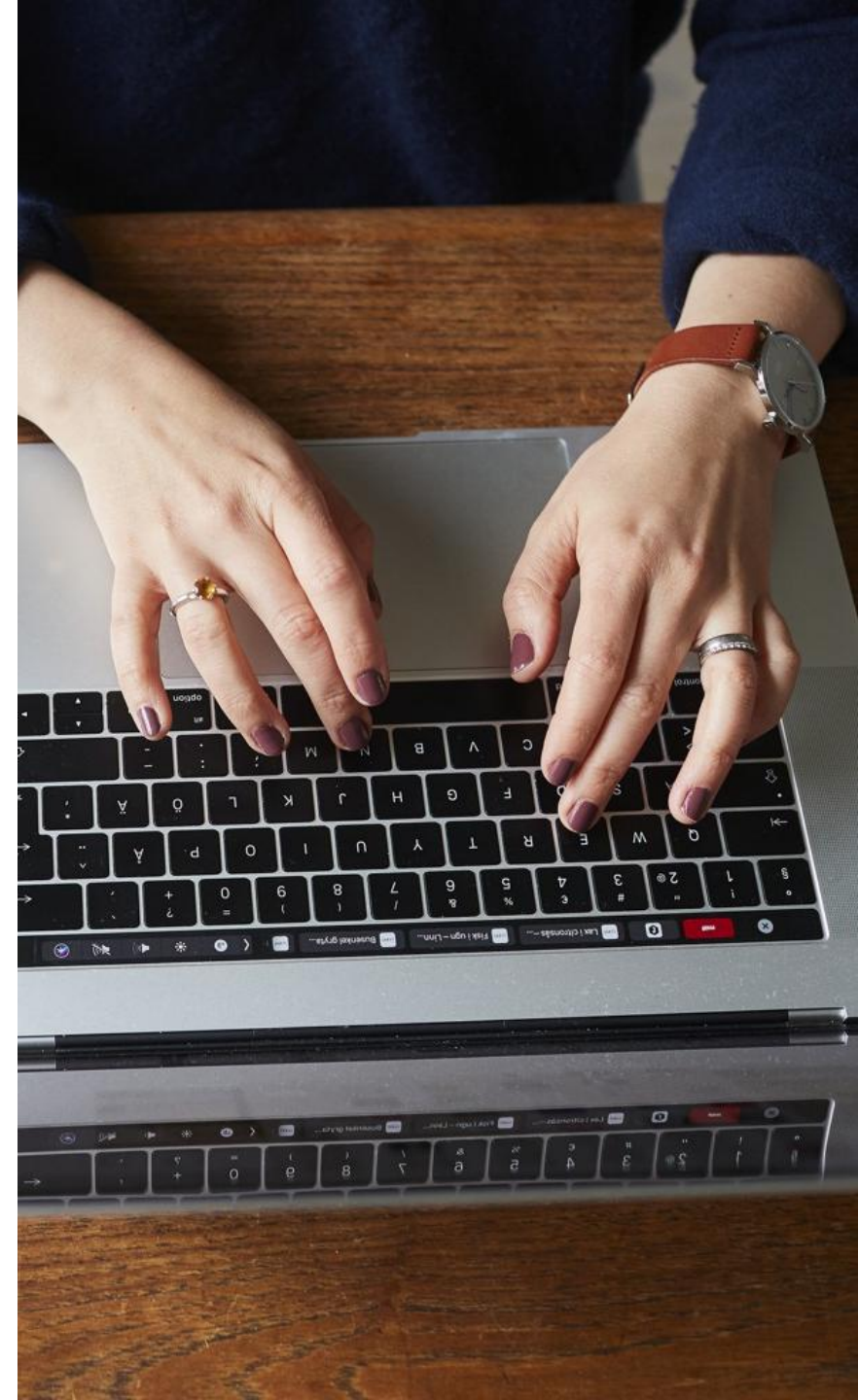
- Bygga upp beprövad erfarenhet
- Viktigt verktyg i implementering
- Underlag för lokala anpassningar
- Skapa en kunskapskultur
- Lära av misslyckanden

Användarorienterad utvärdering

- Vad är det för åtgärd/nyhet som ska testas?
- Vilka resurser krävs efter testperioden?
- Vem/vilka kan ta beslut om dessa resurser?
- Vilka frågor behöver de svar på?
- Hur säkra svar behöver de?

→ Metodupplägg

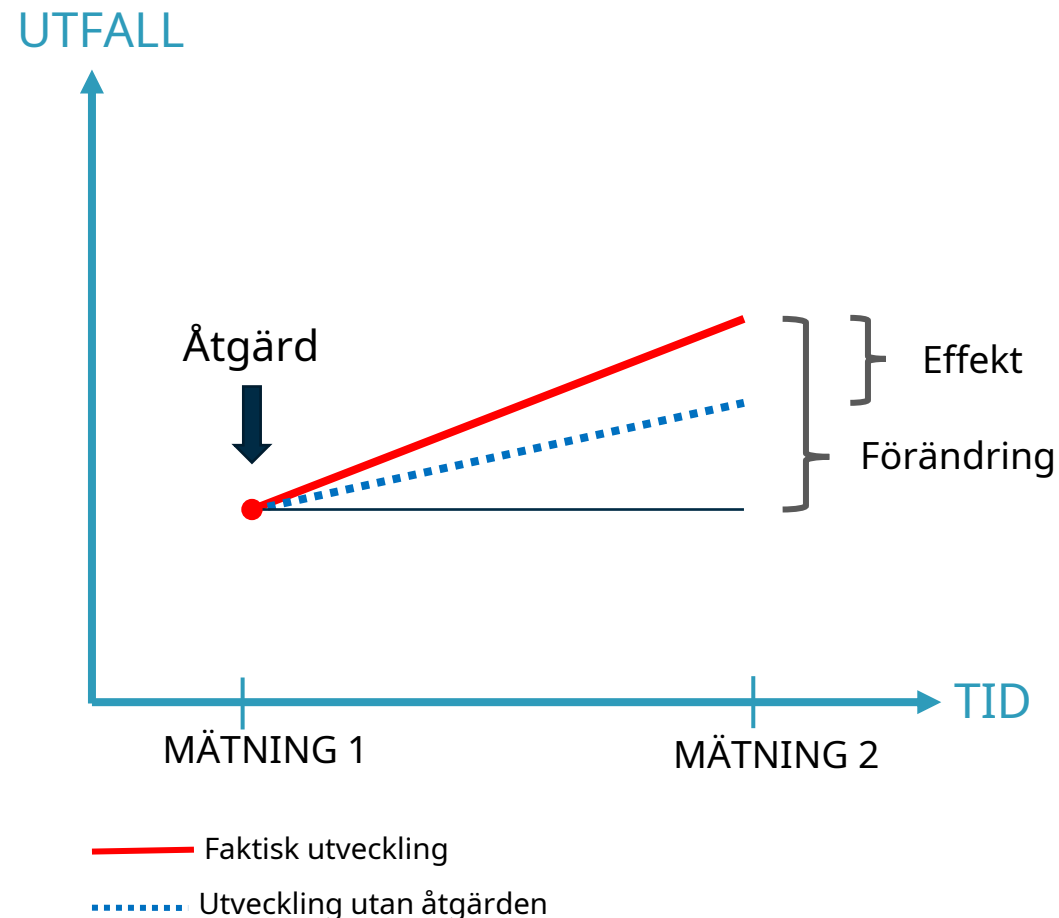

Förändring och effekt

- Förändring i samband med åtgärden
- En förändring kan bero på många olika saker
- Effekten är den förändring som beror på just åtgärden

Post hoc ergo propter hoc

Efter detta, alltså på grund av detta.

Enkel eftermätning

- Endast mätning efteråt
- Skattar i före-läget i efterhand
- Enkelt att genomföra, men ger osäkra resultat

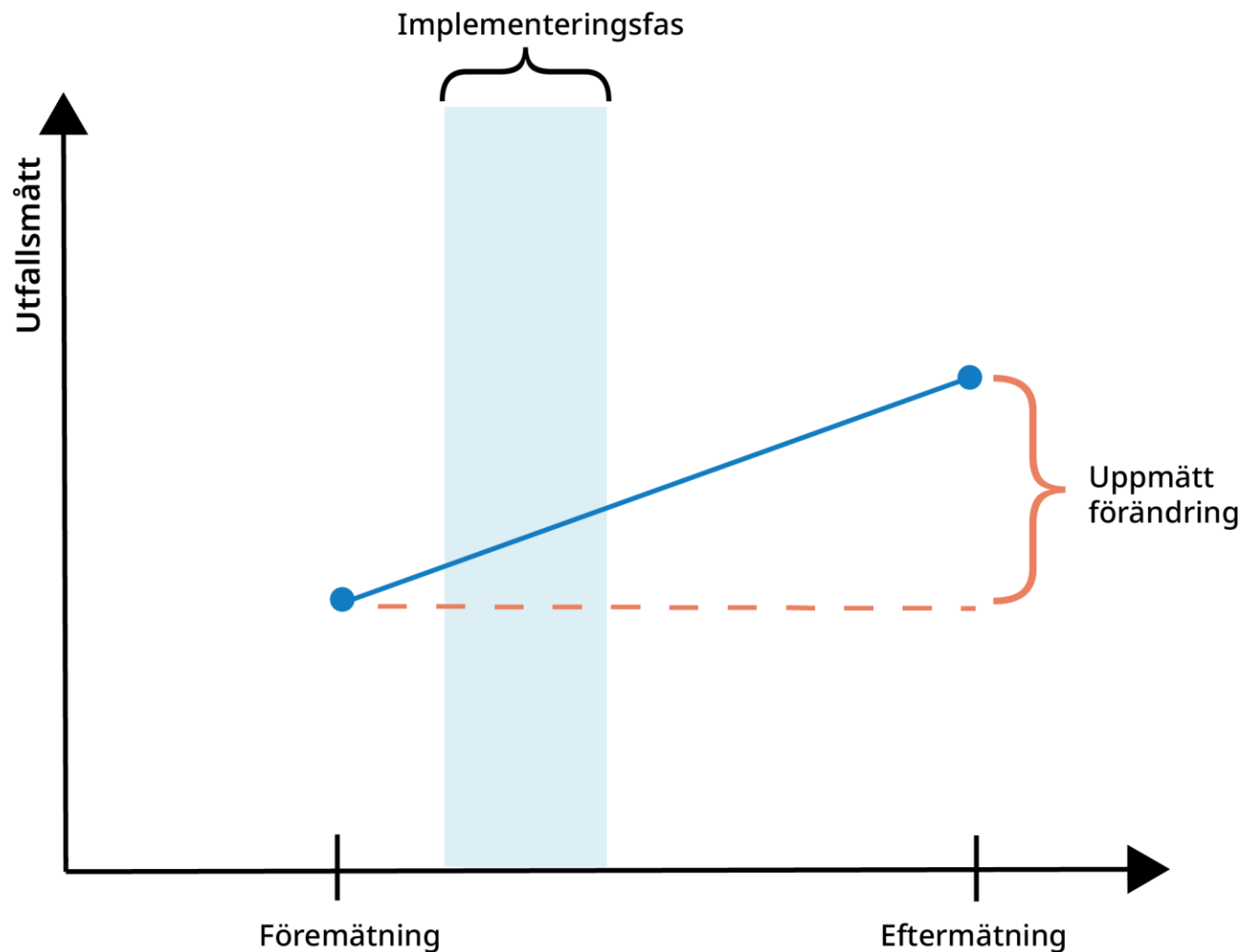
Kontrollfrågor:

- Hur har "åtgärden" påverkat din situation?
- Finns det annat som också kan ha påverkat?
- Hur mycket beror förändringen på just "åtgärden"?

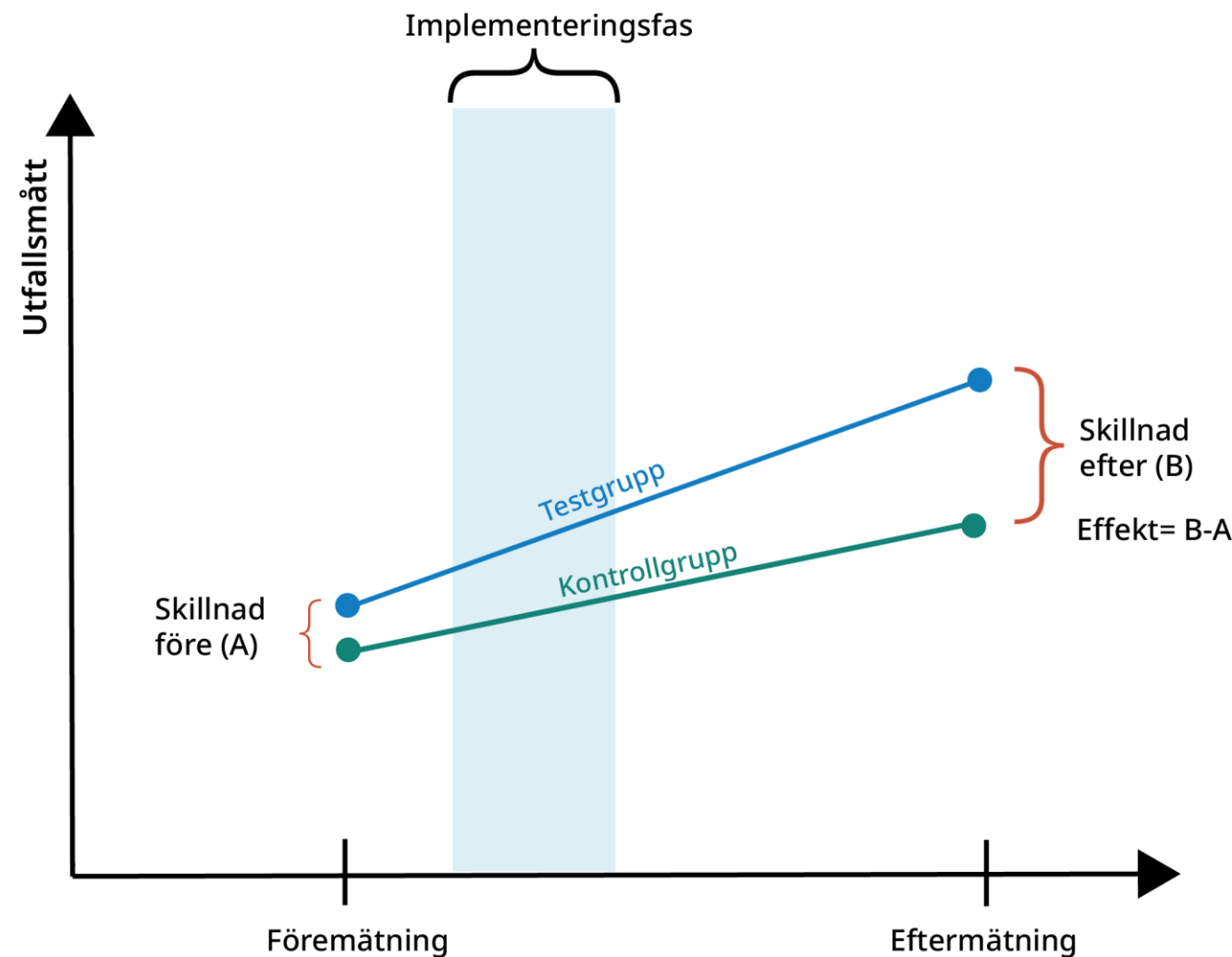
Enkel före-eftermätning

- Ger ofta tillräckligt säkra resultat
- Men kan inte att uttala sig om effekter
- Metoder för att stärka upplägget och identifiera pågående trender:
 - "Kontrollserie"
 - "Generisk kontroll"

Före-eftermätning med kontrollgrupp

- Ger den mest tillförlitliga kunskapen om effekter
- Testgrupp jämförs med kontrollgrupp som inte får insatsen
- "Randomiserad kontroll" eller "matchad kontroll"

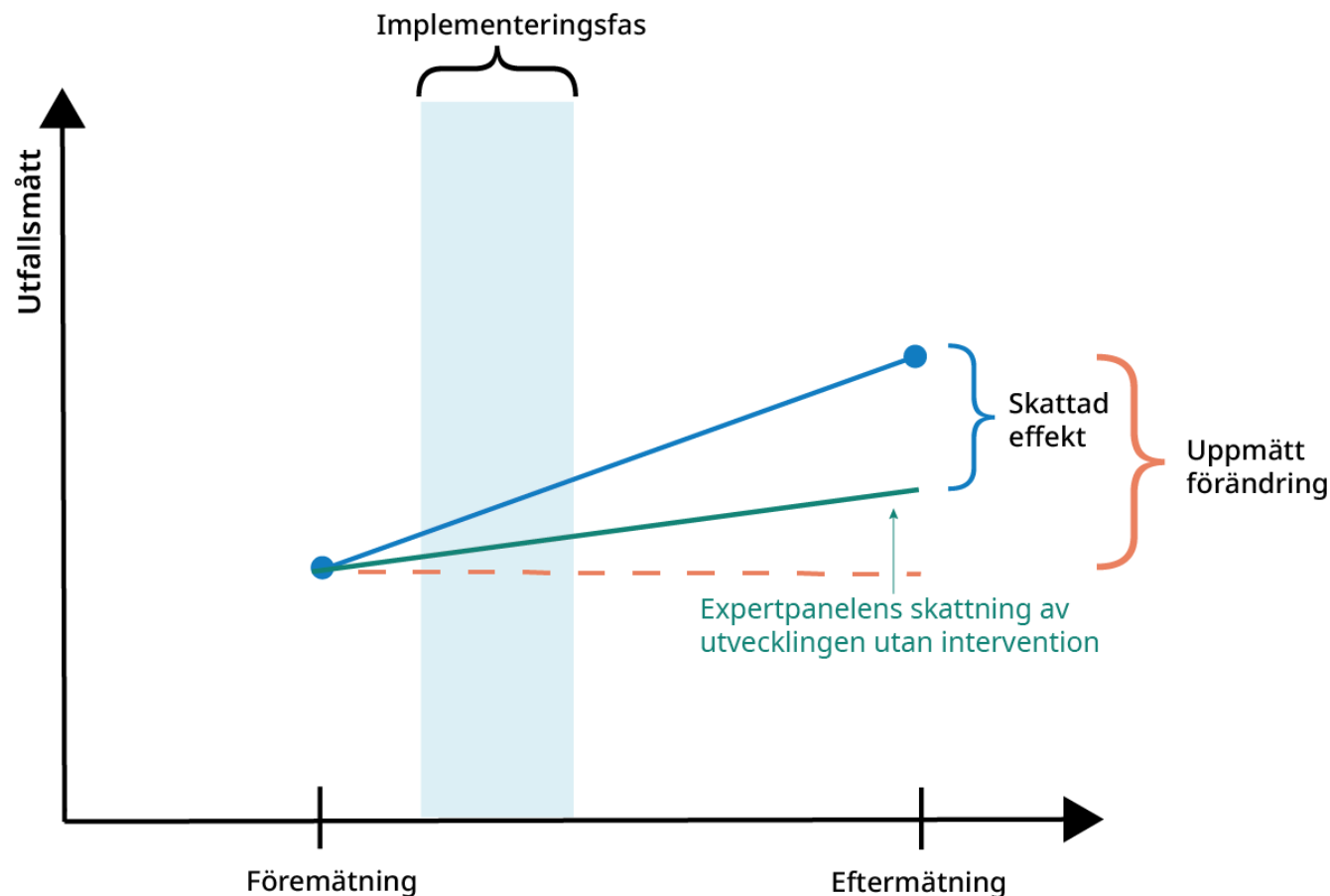

Före-eftermätning med "skuggkontroll"

- Expertpanel värderar vad som hänt om det nya arbetssättet *inte* införts
- Insiktsfulla personer, t.ex. brukare, chefer/personal, sakkunniga

Reflektionsfrågor:

- Kan förändringen vara en effekt av interventionen?
- Kan förändringen bero på något annat? Hur mycket?
- Vad annat har hänt under perioden?

Medskick

- Utvärdera! Naturligt inslag i förändring
- Användarorienterad utvärdering
- Tillräckligt säkra svar på rätt frågor
- Testa att lägga till s.k. skuggkontroll

Stöd för utvärdering i
kommuner och
verksamheter

Om beprövad erfarenhet
i socialtjänsten

Referenser

- Ekonomistyrningsverket (2006). Effektutvärdering – Att välja upplägg. 2006:8.
- Socialstyrelsen (2014). Systematisk uppföljning – Beskrivning och exempel. Artikelnr 2014-6-25.
- Socialstyrelsen (2022). Om individbaserad systematisk uppföljning i socialtjänsten. Artikelnr 2022-3-7773
- Socialstyrelsen (2024). Stöd för utvärdering i kommuner och verksamheter. Artikelnr 2024-6-9177.
- Socialstyrelsen (2025). Om beprövad erfarenhet i socialtjänsten. Artikelnr 2025-6-9665.
- Vedung, E. (2009). Utvärdering i politik och förvaltning. Lund: Studentlitteratur.
- Åhlfeldt, E. (2017). Hållbart utvecklingsarbete i vård och omsorg. Linköping: Linköpings universitet.

Tack!

emanuel.ahlfeldt@socialstyrelsen.se

